

seves variants, ja apareix en els grans trobadors des de la meitat i fi del S. XII: Born, Ventadorn, Bornelh etc.; en la forma *devers* ja en Uc Catola, tençonant amb Marcabré, mj. S. XII («qu' amor si' ab engan mesclatz / --- / la cima *devers* la raitz», Appel, *Chr.*, 85.28), també *devés*, ja en Bertran de Born: «Richart --- vol guerra --- ¡ segles serà bos / --- / e per chamis non anarà saumiers / --- / ni merchadiers qui venha *devés* França / anz serà rics qui tolrà volontiers» (ib., 68.23); després Maruelh, Montanhagout, Figueira 10 (Rayn. v, 516).

En occità, però, aquest mot hi apareix de seguida alterat en moltes variants; en relació amb la forma simple *vers*, que també s'hi troba, tant o més sovint, des dels orígens (*vers*, Boeci, v. 192, *G. de Rossilhon*, Matfré Ermengaut), i més generalment reduït a *ves* (Marcabré, Ventadorn etc.), o bé *vas* (BBorn, P Vidal, JRudel, Appel, *Chr.*, 20.36, 23.1, 15.11; Ventadorn, GLuc en Rayn. etc.). A causa de l'ús proclíctic s'explica fàcilment que *deves*, apocopat, vagi passar a *deus*, forma 20 no gens rara: *Doucelina* (Appel, *Chr.*, 119.35, 81; *Venjansa N. Senhor*, 118.51); i també hi ha, amb fàcil assimilació, *dous* (*Castiagilós*, v. 202), i *dos* (valdès, *Nobla Leïçon*, Appel, *Chr.*, 108.131). Tal com *ves/vas* també hi ha *devas* en grans trobadors, com Bornelh i LCigala 25 (40.21, 32.67). Altrament hi ha, encara, *davas*, una de les formes més freqüents (Born, 35.117, Bornelh, 22.58, *Antiocha*, 6.112; MErmengaut, 115, 280), amb assimilació; i llavors la forma intermèdia entre aquesta i *deus*: *daus*, que és també ben clàssica (BCalvo, 38.5), 30 *daus part sa domna*, *Jaufré* (Appel, 3.335), *daus totas partz*, Ventadorn (18.7). PCardenal, BAlamanon.

D'aquestes nombroses variants de *devers* tracta HAndresen (*ZRPb.* xxxvii, 1913, 351) explicant-les, amb seductora simplicitat, a base de *devés* > *davés* 35 dissim., > *devas* metàt.; i d'aquí per analogia amb *devés/devas* hauria nascut *vas* al costat de *ves*. Hi pot haver part d'això. Però la forma *davés*, l'anella cabdal dins aqueixa sèrie (si és que està documentada, que no em consta, i és lícit dubtar-ne) ha de ser una variant 40 molt rara; d'altra banda *vas*, que és tan freqüent (exs. a dotzenes, a part dels que he citat) resultaria estrany que fos l'últim nascut i el de creació més secundària.

Més aviat crec, doncs, que el factor decisiu són les alteracions degudes al caràcter proclíctic: *devas*, *davas*, 45 *deus*, *dous*, *dous*. D'altra banda notem que -rs- no es redueix normalment a -r- en ll. d'oc (com ho fa en català), car allà resten *laors* 'llavors', *alhors*, *ors*, *vers* (subst.), *mors*, *cors* etc. (sols *jos* DEORSUM i *sus* SURSUM, però en aquests l'eliminació de la -r- fou cosa ja del ll. vg.); per tant les partícules *vers* i *devers* haurien hagut de conservar sempre la -r-, i l'han perduda quasi sempre en oc. (fora d'excepcions arcaïques): també això és degut a l'enclisi (o sigui, alhora, la freqüència dels grups triconsonàntics, tipus *vers lo*, *vers mi* etc.). I aquest caràcter proclíctic, junt amb la força obridora que té sempre la r implosiva, basta per explicar el canvi de *ve(r)s* en *vas* i *devers* > *devás* etc.

DERIV.: Un verb *deveassar*, perdut en la nostra llengua, resta en oc. ant. *deversar* «tombar» (en parlant

de la plue)» (documentat el S. XIII, en Guilhem de Tudela, Rayn. v, 522a) i fr. *se déverser* (un ll. DEVERSARI només existí en el sentit de 'allotjar(-se)', derivat de VERSARI, i no és impossible que fos atret a l'òrbita semàntica de VERSARE).

En cat. resta en derivats com *deveassall*, molt viu, 'abundor d'aigua que cau, aiguat, gran escampament', doc. des de 1683: «aquell --- *devasai* d'aigua que caigué ---» (memòries d'un pagès vigatà, Sta. M.ª de Corcó, p. p. R. d'Abadal, *Misc. Fontserè*, 1961, 28). No recollit per lèxics fins que l'usà Verdaguer en Canigó (1886): «Ès Guifre 'l d'Arrià: quan en mala hora, / fa tres dies Gentil dexà la vall, / com riu que arrasa y flama que devora, / de sarrahins hi queia un *devas-sall*; / sense cabdill al veure's, s'esbullaren / los cristians, al crit de trahició, / y a Cornellà los moros arribaren / ---» (VII, v. 404); i parlant del cataclisme d'Eixalada en el S. IX: «lo monestir, ay!, ja no troba, / gran *deveassall* / se l'emportava rost avall, / a tomballons, / monjos, capella, torreons, / altars y marbres / ---» (IX, v. 461).

Fins llavors no el recollí el Lab., en la seva edició de 1888, com a variant de *davassall* [?] i *davassell* «colp de pluja fort y de poca duració» [no sempre poca], i «abundància excessiva de paraules», i el DBal. «desbordamiento» (sense exs.); el DAG. només adueix una cita d'un erudit: «entre'l *deveassall* d'imitacions orientals ---» (*J. Flo.* de 1888). El mot, però, és viu, i ben usual i conegut, en tot el català central almenys, tan en estil oral com literari; i es va escriure amb -vas- generalment fins als anys 1920, en què Fabra, en una conversa filològica, féu conèixer l'adopció de la grafia *deveassall* per part de l'IEC, atesa l'evident etimologia.

Ha estat usat literàriament molt sovint en el nostre segle; n'hi ha exemples en Pons Mass. (1893) i Víctor Català (*AlcM*): «Ni el dring de l'òr no em tèmpta, ni l'abundòr de les viles / ni el *deveassall* de tresòrs que ens diu Homer Tèbes copsàva; / però voldria tenir una bèlla cratera ben plena / --- / que és el vi el meu tresòr, mon Pactòlos, amic en mòrt i en vida, / i rès se me'n dona dels Còsols, ni els fèixos, quan llevo la còpa», Coromines (*Termes de Meleagros* I, § 11, O. C., 1329).

Quant a l'ús local, és freqüent en la toponímia ross.: «Els *dabassals*» és l'indret on el Rec de les Canals pren l'aigua de la Tet (en t. de Nefiac, em diuen a St. Fel·liu d'Amont, 1960). *AlcM* el troba en el sentit de 'avalot, rebombori' en cinc pobles del centre i N. de 50 Mallorca.

El DAG. en recull una variant *devasseig* «chubasco, aguacero» a Girona. Segurament com a encreuament dels dos hi ha *davassell* [Lab. 1888]; el DAG. el cita en uns *Pastorets* antics, del S. XVIII, amb el sentit de 'diarrea', i en uns altres amb el de «soroll, avalot»: «per moure aquest *devassey* un motiu han de tenir»: «mentres lo *davassell* y la tronada s'espessenexen sobre de nosaltres», *J. Flo.* de 1870; de St. Joan Despl (on Ag. vivia) en el sentit d'aiguat, diluvi': «en el *devas-sell* de l'altre dia tota la casa s'omplí de goteres». Però